

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilu Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse pise, v oenc poslane knjige itd. se pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franco.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Posamezna številka po K 1-20. Za neorganizirane 80 — K, za naročnike v inozemstvu 100 — K letno.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako pett-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostopne pett-vrste, če se tiska enkrat . . . 1 K 50 vin. " " dvakrat . . . 1 " " " trikrat . . . 80 " za nadaljnja izvršenja od pett-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštnine.

iv. D.:

Naše jugoslovanstvo v praksi.

Jugoslovanska ideja, ki je v nas žive la poprej kot ideal, je zadobila sedaj svojo konkretno obliko kot **naša državna ideja**. Močna državna ideja nam mora biti sedaj naš najvišji ideal, ki bazira na trdnem fundamentu močne državne jugoslovanske kulture, gospodarske in politične državne osamosvojitve ter socialnega zblizanja vseh treh plemen troime nega naroda v svrhu gorenjih smotrov.

Vsak plemenski separatizem, ki je **zadobil pri nas obliko avtonomističnega gibanja**, izpodkupa državni misli trden temelj, slabi delo za našo skupno državno kulturo in rahlja državno gospodarsko in politično osamosvojitve in samostojnost ter žene državljane v centrifugalni vrtnec državne needinosti in vodi do konečnega razpada.

Najuspešnejše sredstvo v dosego no ranjega državnega ujedinjenja vidimo v stanovskih združevanjih v svrhu povzdi ge stanovskih interesnih skupin: potem družnja kulturnih skupin po njih načel nih edinstvih in tako dalje, v združevanju gospodarskih in političnih skupin.

Ta najbolj naravna pot je nastopila tudi v naši državi, in stanovi so dobili svoja Udruženja, združevati so se pričele gospodarske, kulturne in politične skupine sličnih smotrov; stanovske različenosti so se pričele izravnavati, gospodarske in kulturne skupnosti so se pričele zblíževati in utrjevati z organiziranjem; politični pokret se trudi dati državni ideji z ustavo trdno podlago in ustvariti trden temelj za skupno državno kulturo, za gospodarsko državno moč in samostojnost, za politično neodvisnost in za socialno skupno in vzajemno življenje vseh treh plemen v svrhu državne ideje.

Temu ujedinjenju je stopilo na pot avtonomistično gibanje, ki je **v bistvu le plemenski separatizem**, kateri z gojitvijo kulturnih, gospodarskih, političnih in drugih razlik slabi le državno moč in enotnost.

Tudi učiteljstvo je ostalo zvesto svo jim jugoslovanskim načelom in idealom iz preteklosti in je iz svojega idealnega jugoslovanstva stopilo na pot praktičnega, realnega jugoslovanstva.

Za svoje gibanje si je stvorilo skupno organizacijo, da potom nje izravna stanovske različenosti ter se kot enoten stan uve, vi v oporo države in njenega napredka. Osnovno si je UJU z enakim smotrom.

Naše praktično jugoslovanstvo pa s tem še ni končano! V oporo organizaciji in izenačenju stanovskih razlik je neobhodno potrebno obligatorično skupno vodstvo potom skupnega glasila z gori omejenim smotrom; zato vidimo v programu našega praktičnega jugoslovanstva tudi obvezno upeljavo skupnega stanovskega glasila za vse organizirano jugoslovansko učiteljstvo. V dosego duševnega in kulturnega ujedinjenja našega stanu pa vidimo neobhodno potrebo za skupno pedagoško — znanstveno glasilu za vse jugoslovansko učiteljstvo, da se z njim skupno kulturno dvigamo kot državna celota.

Pozitivni del jugoslovanskega programa učiteljstva vidimo v združitvi vsega jugoslovanskega učiteljstva, ne oziraje se na razliko narodnih plemen in brez razlike verskih naziranj v svrhu povzdi ge osamosvojitve in razvoja vseh panog jugoslovanskega šolstva in v svrhu povzdi ge in osamosvojitve vsega jugoslovanskega učiteljstva v narodnem, socialno-politiškem, gospodarskem, stanovskem in kulturnem oziru; ga v celotno in politično vzgojiti ter dvigniti tako visoko, da ne bo zaostajalo za učiteljstvom drugih narodov in ne za drugimi stanovi troimenskega naroda.

Naše praktično jugoslovanstvo pa mora stremeti tudi za tem, da pridemo čimprej iz pravčatega kaosa zakonov, naredb in določb na šolskem polju, v katerem se danes nahajamo, in ki ovira pregled celo že upeljanemu strokovnjaku na šolskem polju. Dobiti moramo čimprej skupen in enoten šolski zakon, ki bo iz

ravnal vse te razlike in nas vodil do enotne in skupne državne kulture.

Naše praktično jugoslovanstvo mora stremeti za tem, da pospešujemo vse kar pospešuje državno idejo in skupnost; ter vse, kar nas vodi do ustvaritve skupne jugoslovanske državne kulture.

FR. ŠEGULA:

Nadzorstvo meščanskih šol.

Dejstvo, da se imajo imenovati ozir. potrditi okr. šol. nadzorniki na bivšem Štajerskem, je vzbudilo tudi v krogu meščanskošolskega učiteljstva živo zanimanje za to velevažno vprašanje. Pravkar novo ustanovljeno društvo se je sestajalo po svojih odsekih, da stavi primerne predloge, izšlo je tozadevno več misli druga za drugo, ki pa vsaka izpodbija prejšnjo. Na nasvet tov. Bernota je celjski odsek bil za takimenovane inštruktorje za vsako skupino posebej, ki bi naj bili duševni voditelji učiteljstva. Izven tega pa bi naj bil še skupen administrativni nadzornik v ožjem pomenu besede.

Tudi mariborski odsek je razpravljaj na svojem sestanku dne 12. marca o teh predlogih v jako živahni debati, katere izid je bil tudi ta, da se je pretežna večina izrekla ne za inštruktorje, temveč za in formatorje; o nadzorniku pa sploh ni bilo govora. Na naknadno konstatirano nesoglasje nekaterih članov se je pa ves sklep razveljavil.

Ker sem sam proti nasvetovanemu predlogu in ker se mi sploh to hlastanje na levo in desno ne dopade, hočem podati tukaj svoje misli glede nadzorstva narodnega šolstva sploh. Pri tozadevnem zborovanju v Mariboru sem bil v opoziciji ter se tudi držim krčevito te, dokler ne zadobim prepričanja, da je stvar rešena na najboljši način, ki je pri danih razmerah mogoč.

Bojim se, da bo to hlastanje in stikanje po reformi v šol. vprašanju, sosebno v nadzorstvenem vprašanju imelo slab izid, to pa zato, ker se dela brez pravega prevdarka. Dokaz temu je že to, da izha

jašo v kratkih presledkih popolnoma si nasprotujoči predlogi.

Nastane prvo vprašanje, ali je nadzornikov treba.

Bili so ljudje in so še, ki trdijo, da učiteljem ni treba nadzornikov, temveč le prijateljev, voditeljev, svetovalcev, dobrih tovarišev in ne vem kaj še. Vsekakor čitajo v teh nazivih lastnosti, katerih je ljudskošolskemu kot sploh vsakemu nadzorniku treba. Jaz pa pravim, da tiči v sklanjanju nadzornikov preveč domišljije. Zakaj bi bil ravno učiteljski stan tako popoln, da mu ni treba nadzornikov. V svoji 17letni praksi sem prišel vsekakor do prepričanja in tega izrekam javno, četudi mogoče osamljen, nam je treba nadzornikov, kot vsakemu drugemu stanu. Nismo še na tisti stopnji idealov in popolnosti, da bi jih ne rabili. Nadzornik je torej neko zlo, ali vsekakor zmiraj potrebno.

Kdo naj je nadzornik? V tem smo vsi edini. Najzmogljnejši. Ta beseda pove vse. Mora dosti znati, vedeti, imeti mora primerno prakso. Marljiv mora biti, vesten, natančen in objektiv, pa še mogoče kaj več: zdrav, mlad pa ne premlad, starejši tovariš, pa zopet ne prestar. Težko je vsemi zahtevam ustreči.

Gotovo zmožen v tem smislu, da zamore delo šole presojati in ocenjevati.

Najnovejša deviza je: ljudsko šolo nadzoruj ljudskošolski, meščansko šolo meščanskošolski in srednjo šolo srednješolski učitelji; separatizem. Da bo še popolnejši: v strokovnih šolah (meščanske in srednje) pa za vsako skupino posebej nadzornika. To velja za okrajne šolske nadzornike kot tudi za višješolske. Da bi pa teh gospodov vendarle preveč ne bilo, pa so meščanskošolski učitelji za to, da naj so za vsako skupino po en inštruktor ter le eden administrativni nadzornik s sedežem v višjem šolskem svetu.

To se meni ne zdi dobro in še marsikomu drugemu tudi ne.

Nisem za separatizem. To je prvo.

Nikdar ne vidim ter nikoli uidele ne bom, zakaj bi meščanskošolski učitelj ne smel biti nadzornik za ljudske šole, bodisi

LISTEK

Kristij Engelman.

Dne 24. februarja t. l. vil se je dolg mrtvaški spreved iz Novega Vodmata na pokopališče k sv. Križu. Umirovljeni nadučitelj Kristij Engelman je nastopil zadnjo pot v kraje neznane, odkoder ni vrtnitve. Z njim je izginila markantna postava z ljubljanskimi ulic, učiteljske vrste pa je ostavil mož, čigar celo življenje bilo je delaven dan. Naj bodo naslednje vrstice vrtemu, nepozabnemu tovarišu skromen spomenik!

Rodil se je Kristij Engelman l. 1843. v Kranju, kjer mu je bil oče ključavničar. Dovošil je spodnjo gimnazijo v Ljubljani, nato pa obiskoval učiteljske istotam. Prvo učiteljsko službo je vršil v Ribnici, drugo pri sv. Gregorju, tretjo v Žabnici pri Kranju, četrto na Mirni, peto na Suhorju, šesto v Starem Trgu pri Črnomlju, sedmo v Dragatušu, osmo v Dobropoljah, deveto pa v Domžalah. Imel je dve častni priznanici od knezoškofjskega ordinariata, ker je prostovoljno poučeval verouk. Vsi njegovi deželni in okrajni šolski nadzorniki so ga povodoma nadzorovanj liva

lili kot izbornega delavca na šolskem polju. Pet let je bil tudi zastopnik učiteljstva v kočevskem okraju. Prejel je več po hvalne diplome s sadjarskih razstav. Služboval je polnih 45 let. Kot naprednjak in Sokol ni dobil povodoma svoje upokojitve nobene priznanice, niti častne kolajne za 40 letno službovanje, na katero tudi ni reflektiral, ker mu je bila zavest, da je vsekdar in povsod vršil svojo dolžnost, največje priznanje. Bil je izvrsten pevovodja, ter 36 let orglavec v cerkvi. Učljen je bil dvakrat. Iz prvega zakona je imel 3 sinove. Prvi Edmund je v Vu kovu višji živinozdravnik drugi Viktor trgovec in posestnik v Šmartnu nad Kamnikom tretji Vinko pa je bil državni učitelj na C. M. šoli v Trstu, kjer je pred tremi leti umrl. Temu izbornemu organizatorju in neumornemu narodnemu delavcu bodo ohranili tržaški Slovenci trajen spomin. Iz drugega zakona ni bilo potomcev.

Pripovedoval je pokojni Engelman veliko zanimivih doživljajev, izmed katerih navedem le nekatere: V Ribnici je težko obolel na legarju; zahvaliti se je imel blagi Podbojevi materi, ki se je z izredno požrtvovalnostjo zavzela zanj, da je okreval. Bolezen je trajala 2 mese

ca; ko je šel prosit tamošnjega dekana, da bi se mu za ona dva meseca izplačali službeni prejemki, ga je le-ta nahručil: »Kako si drznete zahtevati plačo za čas, ko niste učili?« Da se je pa gospod dekan pokazal še bolj olikanega in mogočnega je pristavil: »Schanen Sie, dass Sie weiter kommen!« Ta slučaj naj služi zlasti mlajši učiteljski generaciji v izglede, kako je bilo starejšim tovarišem »s cvetjem« poslano v dobri konkordatske šole. V Žabnici so se hoteli kmetje novoustanovljene šole iznebiti, zato so prvo noč, ko je spal Engelman v šoli, skozi okno streljali v njegovo stanovanje. Preganjali učiteljstva v Veliki Dolini imajo toraj tudi svoje predhodnike!

Župnik na Mirni je Engelmána prisilil, da je moral opravljati službo mežnarja in oglednika mrličev, zato je prosil na Suhor, kjer pa mu je tamošnji župnik zagretil življenje s tem, da se je vmešaval v njegove rodbinske zadeve. Po kratkem bivanju na Suhoru je odšel v Stari Trg. Tu je delal noč in dan, da se je šola prezidala in razširila v dvorazrednico. V Dragatušu je deloval na to, da je tamošnja šola postala trirazrednica. V Dobropoljah je vso šolo preuredil in dosegel, da se je zidalo novo šolsko poslopje. V Domžalah je skrbel, da se je šola prezidala in

razširila v štirirazrednico. Za časa Engelmanovega službovanja v Domžalah je bil ondi ustanovljen »Sokol«, ki mu je bil pokojnik prvi starosta. Od leta 1911 do svoje smrti je živel v pokoji v Novem Vodmatu v Ljubljani. A delovanje njegovo tudi sedaj ni prenehalo. Od marca 1912 do oktobra 1918, toraj nad 6 let, je bil Engelman predsednik upokojenega učiteljstva v Sloveniji dotlej, da se je prostovoljno odpovedal. V največjo zaslugo pa mu moramo šteti, da je prevzel l. 1915. predsedstvo »Učiteljske tiskarne« in jo vodil v najtežavnejših časih. To so bili nač njegovi najstrahotnejši dnevi! Opozarjam na takratne razmere in na dejstvo, da je bila tiskarna kot srbofilka razupljata. Zato so morali vsi aktivni učitelji ali odložiti članstvo in vodstvo tiskarne, ali pa pustiti službo. Ker ga je bolezen »Diabetes« čimdalje huje mučila, je ponovno prosil, da bi smel odložiti predsedstvo »Učiteljske tiskarne«, kteri prošnji je odbor dne 25. marca 1919 ugodil.

In sedaj spi nevzdradno spanje tam zori pri sv. Križu, kjer je našel kotiček trajnega mira. Neumornemu delavcu Engelmanu naj bo lahka zemlja domača, tovariši pa mu ohranimo časten spomin! Pograbc.